

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

(повна назва закладу вищої освіти)

Факультет/інститут _____ геолого-географічний _____

Кафедра ґрунтознавства і географії ґрунтів _____

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи

Запорожченко О. В.

_____ 20__ р.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

Географія АПК

(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський) _____

Спеціальність _____ 014.07 Середня освіта (Географія) _____

(код і назва спеціальності (тей))

2017 р.

Розробники:

Нефедова Ніна Євгенівна – доцент кафедри економічної та соціальної географії і туризму, к.г.н., доцент

Навчальна програма затверджена на засіданні кафедри ґрунтознавства і географії ґрунтів

Протокол № 1 від «31» серпня 2017 року

Завідувач кафедри

(підпис)

Біланчин Я.М.
(прізвище та ініціали)

Обговорено та рекомендовано до затвердження навчально-методичною комісією (НМК) _
геолого-географічного факультету:

Протокол № 1 від “05” вересня 2017 року

Голова НМК

(підпис)

Біланчин Я.М.
(прізвище та ініціали)

Вступ

Навчальна програма дисципліни «Географія АПК» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів із спеціальності 014.07 «Середня освіта (Географія)».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є знайомство з особливостями процесу агропромислової інтеграції та агропромислового комплексоутворення; принципами і механізмами функціонування і територіальної організації агропромислового комплексу країни та її регіонів.

Місце навчальної дисципліни в структурі освітнього процесу.

Вивчення навчальної дисципліни базується на знаннях з курсів «Основи фізичної географії», «Основи суспільної географії», «Регіональна економічна та соціальна географія».

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Методологічні принципи та методичні підходи дослідження функціонування і територіальної організації АПК країни та її регіонів.
2. Територіальна організація АПК Одеської області.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни є надати студентам знання з теоретичних основ суспільно-географічних досліджень АПК країни та її регіонів як територіального міжгалузевого комплексу, специфічного природно-суспільного утворення, провідної ланки господарського комплексу країни та її регіонів.

Завдання

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Географія АПК» є оволодіння студентами знаннями про стан і проблеми сучасної державної політики в аграрному секторі економіки країни, про стан розвитку ринкових відношень, особливостями реорганізації сільськогосподарських підприємств, основні форми підприємницької діяльності в аграрному секторі економіки; характеристику галузевої, функціональної і територіальної структури АПК; про сучасний стан розвитку АПК України та Одеського регіону, умови та фактори їх формування, досліджені особливості їх організації і функціонування, про спеціалізовані рослинницько-промислові і тваринницько-промислові агропромислові комплекси, характеристику регіональних АПК України; оволодіння методикою досліджень сільськогосподарського виробництва, визначення його виробничої структури і спеціалізації, систематики виробничих типів сільськогосподарських підприємств тощо.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

- **ЗК1.** Знати й розуміти предметну область та розуміння професійної діяльності.
- **ЗК5.** Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- **ЗК7.** Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- **ФК1.** Здатність демонструвати знання об'єктно-предметної суті, понятійно-термінологічного апарату, структури географії, її місця і зв'язків в системі наук, історії розвитку, значення для суспільства
- **ФК2.** Здатність застосовувати базові знання з природничих та суспільних наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі, геосфер, материків і океанів, України, природних і суспільних територіальних комплексів
- **ФК3.** Здатність використовувати поняття, концепції, парадигми, теорії географії для характеристики географічних явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, в межах України, локальному)

- **ФК11.** Здатність до системного географічного мислення, розуміння та пояснення основних фізико-географічних та суспільно-географічних процесів, що відбуваються у географічному просторі на різних просторових та часових рівнях його організації, уміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між компонентами природи та суспільства.

Кінцеві програмні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна:

• **ПРН1.** Знає та розуміє основні концепції, парадигми, теорії та загальну структуру географічної науки, предмет її дослідження, місце і зв'язки в системі наук, етапи історії розвитку географії

• **ПРН2.** Знає просторову диференціацію географічної оболонки і географічного середовища на глобальному, регіональному та локальному територіальних рівнях;

• **ПРН3.** Усвідомлює зміни, які відбуваються у географічному середовищі під впливом чинників різного характеру; розуміє наслідки і детермінанти в контексті концепції сталого розвитку людства; знає важливість збереження навколишнього середовища, охорони біологічного різноманіття, природоохоронної та природно-заповідної діяльності

• **ПРН4.** Знає основні фізико-географічні та суспільно-географічні процеси, що відбуваються у географічному просторі на різних рівнях його організації, причинно-наслідкові зв'язки між компонентами природи та суспільства

• **ПРН7.** Розуміє основні механізми функціонування природних і суспільних територіальних комплексів, окремих її компонентів, класифікує зв'язки і залежності між компонентами, знає причини, перебіг і наслідки процесів, що відбуваються в них

• **ПРН11.** Вміє встановлювати географічні закономірності та причинно-наслідкові зв'язки між компонентами природи та суспільства, використовує концепції, парадигми, теорії географії для характеристики географічних явищ і процесів на різних просторових рівнях

• **ПРН15.** Здійснює відбір, аналіз, представлення і поширення географічної інформації, використовуючи різноманітні письмові, усні та візуальні засоби, картографічні методи, застосовує ГІС-технології для вирішення задач, пов'язаних з просторово-розподіленою інформацією та створенням тематичних карт використовує програмні засоби в комп'ютерних мережах, створює бази даних і використовує інтернет-ресурси;

• **ПРН18.** Формує в учнів уміння користуватися географічною та картографічною мовою в навчальному процесі, застосовувати алгоритми користування картографічною продукцією при характеристиці окремих географічних об'єктів і територій

• **ПРН22.** Застосовує базовий поняттєвий, термінологічний, концептуальний апарат географії, її теоретичні й емпіричні досягнення на рівні, що дозволяє інтерпретувати суспільно-географічні явища і процеси, пов'язувати та порівнювати різні погляди на проблемні питання сучасної географії; вільно передає географічні ідеї, принципи і теорії письмовими, усними та візуальними засобами

• **ПРН29.** Здатний проектувати траєкторію власного професійного розвитку і вдосконалювати з високим рівнем автономності здобуті під час навчання предметні компетентності.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- зміст, види, форми агропромислової інтеграції;
- сутність АПК, їх типізацію за різними ознаками;
- елементи функціонально-компонентної, функціонально-територіальної та організаційно-управлінської структури АПК;

- зміст чинників територіальної організації АПК;
- методику дослідження особливостей функціонування і територіальної організації АПК, виробничої структури і спеціалізації сільського господарства;
- особливості територіальної організації основних сфер АПК;
- методологічні принципи та методи сільськогосподарського районування;
- теоретичні основи суспільно-географічних досліджень АПК країни та її регіонів;
- основні види зовнішньоекономічної діяльності в АПК України.

вміти:

- використовувати методику та різноманітні методи вивчення АПК різних ієрархічних рівнів;
- виділяти і аналізувати різноманітні групи чинників формування і розвитку АПК;
- визначати елементи територіальної структури АПК;
- практично застосовувати отримані практичні і теоретичні знання для характеристики рівня розвитку, особливостей організації і функціонування АПК окремого регіону;
- володіти навиками збору і оброблення економічної інформації, її порівняльно-географічному аналізу, володіти методами сільськогосподарського районування;
- самостійно опрацьовувати статистичні матеріали і складати графічні і картографічні матеріали по характеристиці міжгалузевих, технологічних зв'язків АПК регіону

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин, що становить 4 кредита ЄКТС.

2. Зміст навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Методологічні принципи та методичні підходи дослідження функціонування і територіальної організації АПК країни та її регіонів

Тема 1. Агропромислова інтеграція та агропромислові комплекси. Типи АПК.

Зміст і завдання спецкурсу “Географія АПК”. Продовольча проблема людства. Історія розвитку агрогеографії. Наукові школи. Теоретична спадщина А.М. Ракітнікова, І.Ф. Мукомеля, К.І. Іванова, М.М. Паламарчука. Сучасні теоретичні напрямки наукових досліджень. Агропромислова інтеграція та агропромислові комплекси. Етапи розвитку агропромислової інтеграції. Проблеми та особливості агропромислової інтеграції в Україні. Поняття агробізнесу. Сутність, особливості і функції агропродовольчого ринку. Недоліки і переваги функціонування агропродовольчого ринку. Регіональний та локальний агропродовольчий ринок. Державна аграрна політика. АПК як міжгалузевий комплекс. Структурні ланки АПК. Типи АПК

Тема 2. Галузева структура АПК. Сільське господарство – головна ланка АПК.

Галузева структура АПК. Сільське господарство – головна ланка АПК. Особливості сільського господарства як галузі народного господарства. Чинники територіальної організації АПК. Природні умови і ресурси. Зональність природного середовища та його вплив на територіальну диференціацію сільського господарства. Соціально-економічні фактори територіальної організації АПК. Земля як головний засіб виробництва у сільському господарстві. Властивості землі. Диференційна земельна рента. Земельний кадастр. Економічна оцінка земель та методика її визначення. Земельна реформа в Україні. Основні етапи та результати. Земельний кодекс України. Система введення господарства. Виробнича структура та спеціалізація сільського господарства. Методи визначення виробничої спеціалізації сільськогосподарських підприємств. Виробничі типи господарств. Загальна характеристика АПК України. Географія головних галузей сільського господарства. Географія рослинництва. Географія тваринництва.

Тема 3. Функціональна структура АПК. Спеціалізовані агропромислові комплекси.

Функціональна структура АПК. Спеціалізовані агропромислові комплекси: рослинницько-промислові і тваринницько-промислові комплекси. Особливості і проблеми їх організації

та функціонування. Рослинницько-промислові комплекси: зерно-промисловий, цукробуряковий, виноградарсько-виноробний, плодоовочеконсервний, олійнопромисловий, бавовняно-промисловий та ін. Тваринницько-промислові комплекси: м'ясо-промисловий, молоко-промисловий, птице-промисловий. Територіальна організація сільського господарства. Сільськогосподарські райони.

Тема 4. Територіальна організація АПК. Регіональні АПК.

Принципи територіальної організації АПК. Територіальна структура АПК України. Регіональні АПК. Поліський АПК. Лісостеповий АПК. Степовий АПК, Гірський АПК, Субтропічний АПК.

Змістовний модуль 2. Територіальна організація АПК Одеської області.

Тема 5. Загальна характеристика АПК Одеської області.

Умови та фактори формування, організації і функціонування АПК. Земельні ресурси та їх використання. Виробнича структура і спеціалізація сільського господарства. Виробничі типи господарств.

Тема 6. Сільськогосподарські райони Одеської області.

Територіальна організація АПК Одеської області. Сільськогосподарські райони: Лісостеповий, Північно-степовий, Приміський, Задністровський, Придунайський.

Тема 7. Спеціалізовані АПК Одеської області. Територіальні агропромислові системи Одеської області. Проблеми функціонування і територіальної організації АПК Одеської області.

Спеціалізовані рослинницько-промислові комплекси Одеської області. Спеціалізовані тваринницько-промислові комплекси та проблеми їх функціонування. Територіальні агропромислові системи Одеської області. Сучасні проблеми функціонування і територіальної організації АПК Одеської області, перспективи його розвитку.

3. Рекомендована література

Основна

1. Нефедова Н.Є. Сільське господарство // Одеський регіон: передумови формування, структура та територіальна організація господарства: навч. посібник // Одес. нац.ун-т ім. І.І. Мечникова; авт.колектив: О.Г.Топчієва [керівник], .І.І. Кондратюк, В.В. Яворська [та ін.] – Одеса: Астропринт, 2012. – С. 159-175
2. Нефедова Н.Є. Агропромисловий комплекс // Одеський регіон: природа, населення, господарство. Навч. пос. /За заг. ред. О.Г.Топчієва - Одеса: Астропринт, 2003. – С. 107-118
3. Нефедова Н.Є. Агропромисловий комплекс // Географія Одещини: природа, населення, господарство. Навч. підручник. /Під заг.ред.проф..О.Г.Топчієва – Одеса: Астропринт, 1998. – С. 53-59
4. Мариніч О.М., Шищенко П.Г. Фізична географія України: Підручник. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2003. – 479 с.
5. Пистун М.Д. Географія агропромислового комплексу. – К.: Вища школа, 1995. – 365 с.
6. Топчієв О.Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методика. – Одеса: Астропринт, 2005. –632 с.
7. Руденко В.П. Географія природно-ресурсного потенціалу України. У трьох частинах: Підручник, К.,; ВД “К-М. Академія”- Чернівці; Зелена Буковина, 1999 р.- 568 с.

Додаткова

1. Андрейцев В.І. та ін. Екологічне право: Особлива частина: Підручник. /За ред. акад.. АПрН В.І. Андрейцева. – К.: Істина, 2001. – 544 с.
2. Білявський Г.О., Фурдуй Р.С. Основи екологічних знань – К.: Либідь, 1997. – с. 117-213.
3. Джигирей В.С. Екологія та охорона навколишнього природного середовища. – К.: Знання, 2000. – 204 с.

4. Ляшенко Д.О. Глобальні проблеми сучасності та їх можливий прояв в Україні //Український географічний журнал. - 2002, №3 – С.63-68
5. Соціально-економічна географія України: Навч. посібник /За ред. проф. Шаблія О.І. – Львів: Світ, 1994. – С. 369-374.
6. Топчиев А.Г. Геоэкология: географические основы природопользования. – Одесса: Астропринт, 1996. – 392 с.
7. Топчієв О.Г. Основи суспільної географії. – Одеса: Астропринт, 2001. – 560 с.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: іспит.

5. Методи діагностики успішності навчання: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, звіт за інформаційними повідомленням, тестування, контрольні роботи за змістовими модулями.